Резолюция на Парламентарната асамблея Евронест за противодействие на неформалната и недекларираната трудова заетост и за повишаване на социалната сигурност на работниците и служителите в Европейския съюз и държавите от Източното партньорство

(2018/C 343/04)

ПАРЛАМЕНТАРНАТА АСАМБЛЕЯ ЕВРОНЕСТ,

— като взе предвид споразуменията за асоцииране между Европейския съюз и съответно Грузия, Молдова и Украйна, споразумението за всеобхватно и засилено партньорство между ЕС и Армения, и по-специално главите от тези споразумения, отнасящи се до търговията и устойчивото развитие и до заетостта, социалната политика и равните възможности,

— като взе предвид Договора за Европейския съюз (ДЕС), и по-специално неговия преамбюл и членове 3 и 6 от него,

— като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС), и по-специално членове 6, 9, 145, 151, 152, 153, 154, 156, 159 и 168 от него,

— като взе предвид Хартата на основните права на Европейския съюз,

— като взе предвид Европейската конвенция за правата на човека,

— като взе предвид Европейската социална харта от 3 май 1996 г., и по-специално част I и част II, член 3,

— като взе предвид Европейския кодекс за социално осигуряване от 1964 г. и ревизирания кодекс от 1990 г.,

— като взе предвид Регламент (ЕО) № 883/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 г. за координация на системите за социално осигуряване ([1]) и Европейската конвенция за социално осигуряване (ETS № 078),

— като взе предвид прокламацията на Европейския стълб на социалните права през ноември 2017 г., както и резолюцията на Европейския парламент от 19 януари 2017 г. относно Европейски стълб на социалните права ([2]),

— като взе предвид Конвенцията и Препоръки № 81, 102, 129, 155, 187, 197, 202 и 204 на Международната организация на труда (МОТ), както и нейната програма за достоен труд,

— като взе предвид съвместната декларация от Срещата на върха на Източното партньорство от 24 ноември 2017 г. в Брюксел, както и 20-те договорени конкретни резултата за 2020 г. и приетата и приложена към тях преразгледана структура,

А. като има предвид, че в съответствие с член 3 от ДЕС Европейският съюз се стреми да работи за устойчивото развитие на Европа, като има за цел постигането на пълна заетост и социален прогрес и високо равнище на защита и подобряване на качеството на околната среда; като има предвид, че ЕС провъзгласи Европейския стълб на социалните права в отговор на нарастващите предизвикателства в областта на социалната сигурност и на защитата на гражданите на ЕС; като има предвид, че съществуват достижения на правото на ЕС в социалната област, които се основават на различни национални, европейски и международни правни инструменти, по-специално конвенции на МОТ и Съвета на Европа, които обикновено обхващат права, свързани основно с трудови договори, условия на труд и достъп до благосъстояние;

Б. като има предвид, че Хартата на основните права на Европейския съюз определя права, които са от особено значение за движещите се в рамките на Европейския съюз или пристигащи в Съюза работници, по-специално човешко достойнство (член 1), забрана на робството и на принудителния труд (член 5), свобода при избор на професия и право на труд (член 15), недискриминация (член 21), право на информиране и консултиране (член 27), право на колективни преговори и действия (член 28), право на достъп до услугите за намиране на работа (член 29), защита при неоснователно уволнение (член 30), справедливи и равни условия на труд (член 31), забрана на детския труд и защита на работещите младежи (член 32), социална сигурност и социална помощ (член 34), закрила на здравето (член 35) и право на ефективни правни средства за защита и на справедлив съдебен процес (член 47);

В. като има предвид, че няма обвързващ механизъм за трансгранично сътрудничество между съответните органи на държавите – членки на ЕС, за предприемане на действия за справяне с проблемите, свързани с недекларирания труд; като има предвид, че европейската платформа за противодействие на недекларирания труд беше създадена през май 2016 г. с цел извършване на обмен на най-добри практики и информация по въпроса и насърчаване на сътрудничеството между държавите членки;

([1]) ОВ L 166, 30.4.2004 г., стр. 1.
([2]) Приети текстове, P8_TA(2017)0010.

Г. като има предвид, че Комисията предложи нова директива за прозрачни и предвидими условия на труд;

Д. като има предвид, че Комисията публикува предложение за препоръка на Съвета относно достъпа на работниците и самостоятелно заетите лица до социална закрила;

Е. като има предвид, че Комисията обяви създаването на Европейски орган по труда с цел да се гарантира прилагането на правилата на ЕС за трудовата мобилност; като има предвид, че тя също така обяви планове за въвеждане на европейски социалноосигурителен номер;

Ж. като има предвид, че европейската политика за съседство, по-специално задълбочените и всеобхватни зони за свободна търговия (ЗВЗСТ) с Грузия, Република Молдова и Украйна, както и безвизовите режими на пътуване имат сериозни последици за пазара на труда и социалните условия на работниците и служителите както в държавите – членки на ЕС, така и в държавите от Източното партньорство; като има предвид, че за трансграничната стопанска дейност е необходимо националните органи за мониторинг и прилагане на законодателството в областта на заетостта да си сътрудничат, за да се гарантира прилагането на съществуващото законодателство;

З. като има предвид, че безработицата, корупцията и лошото управление, както и конфликтите, придружени с насилие, в съседните на ЕС държави принуждават хората да напускат домовете си и да отиват там, където намерят работа, включително в чужбина; като има предвид, че е по-вероятно бежанците и имигрантите да се превърнат в недекларирани работници без социална закрила и че те често биват наемани за извършване на неквалифициран труд; като има предвид, че бежанците и мигрантите, по-специално жените, представляват най-уязвимите групи на пазара на труда и в обществото като цяло;

И. като има предвид, че социалните последици от световната финансова и икономическа криза и процесите на трансформация в държавите – членки на ЕС, и в държавите от Източното партньорство са всеобхватни – от младежката и дългосрочната безработица до засилването на неравенството и бедността; като има предвид, че това развитие, което често е страничен продукт от мерките за финансови ограничения, предизвика редица промени в системите за социална сигурност на държавите – членки на ЕС, и в съседните държави, които доведоха до намаляване на стандартите, включително в областта на здравеопазването и пенсиите; като има предвид, че реформите в Кодекса на труда доведоха до дерегулиране и либерализация, но не до свиване на неформалната икономика;

Й. като има предвид, че недекларираният труд често има трансгранично измерение; като има предвид, че естеството на недекларирания труд може да е различно в отделните държави в зависимост от икономическия, административния и социалния контекст; като има предвид, че националното законодателство относно недекларирания труд, както и определенията, използвани на национално равнище, се различават в отделните държави; като има предвид, че следователно мерките за противодействие на недекларирания труд следва да бъдат съобразени с тези различия;

К. като има предвид, че възможността за намиране на недекларирана работа е основен притегателен фактор, който насърчава нелегалната имиграция; като има предвид, че на пребиваващите лица с нередовен или неуреден статут, които обикновено попадат извън системата за социална сигурност, често се предлага да полагат недекларирани труд при условия, които са социално неприемливи и в нарушение на разпоредбите в областта на здравето и безопасността или на националните колективни трудови договори;

Л. като има предвид, че пазарите на труда и обществата търпят развитие както в държавите – членки на ЕС, така и в държавите от Източното партньорство, като се сблъскват със значителни предизвикателства, произтичащи от цифровата революция, променящите се модели на трудова дейност и демографското развитие, които създават нови предизвикателства и възможности за пазара на труда;

М. като има предвид, че въпреки факта, че законодателството на ЕС и на държавите – членки на ЕС, криминализира тежките форми на експлоатация на труда, има случаи, в които се толерира експлоатация в сферата на домашния труд, например в почистването на домове и полагането на грижи за деца или възрастни хора;

Общи бележки

1. подчертава, че борбата срещу недекларирания труд и мерките за гарантиране на социална сигурност представлява сериозно съвместно предизвикателство за държавите – членки на ЕС, и за държавите от Източното партньорство, и поради това следва да подлежи на съвместни усилия и сътрудничество;

2. съзнава, че недекларираният труд е сложно и трудно предизвикателство, особено за държави, които са изправени пред трудни социално-икономически условия, които са засегнати от висока безработица, широко разпространена бедност и социално изключване, лоша бизнес среда и липса на фискално пространство; подчертава обаче, че недекларираният труд има сериозни последици за обществата като цяло, като води например до загуба на приходи за националните данъчни органи, подкопаване на финансирането и разпределението на социалното подпомагане, несигурни условия на труд и системни рискове, свързани с нарушаването на основните права на работниците, липса на колективно представителство на работниците и нелоялна конкуренция между предприятията; ето защо подчертава, че са необходими съгласувани и интегрирани национални стратегии и международно сътрудничество, за да се улесни преходът от неформалната към официалната икономика;

3. изразява съжаление по повод на факта, че сложната мрежа от въпроси, свързани с недекларирания труд, с прехода от неформална към официална икономика и заетост, както и със социалната сигурност на работниците, досега не е била във фокуса на политиката за Източното партньорство;

4. изтъква факта, че наличието на публична администрация и съдебна система, които се ползват с доверието на гражданите, възпират недекларирания труд; ето защо подчертава, че доброто управление и изкореняването на корупцията са от основно значение за прехода от неформалната към официалната икономика;

5. изразява загриженост във връзка с високото равнище на младежката безработица и броя на младите неработещи, неучещи и необучаващи се хора в ЕС и в държавите от Източното партньорство, както и във връзка с броя на младежите, работещи в сивата икономика; подчертава, че именно младите хора са носители на културното, икономическото и социалното наследство на една страна, за да има приемственост, и че поради това следва да се даде приоритет на създаването на работни места за млади хора, както и на мерки, които да насърчават лицата, упражняващи недекларирана работа, да преминат към официалната икономика; посочва, че следващата многогодишна финансова рамка на ЕС (МФР) и приемникът на Европейския инструмент за съседство (ЕИС) следва да осигурят по-голяма подкрепа за младежката заетост в официалната икономика, като използват добрите практики, разработени в рамките на инициативата за младежка заетост;

6. насърчава разработването на система, с помощта на която квалификациите, получени в държавите от Източното партньорство, да се признават в ЕС;

7. отново потвърждава значението на политиките на нулева толерантност при възлагането на обществени поръчки и отпускането на заеми от международни финансови институции (Световната банка, Международната финансова корпорация, Европейската банка за възстановяване и развитие и Европейската инвестиционна банка) по отношение на недекларирания труд, включително във веригите на подизпълнение и доставки;

Мерки в краткосрочен план

8. призовава държавите – членки на ЕС, и държавите от Източното партньорство да повишат обществената осведоменост относно спешната необходимост от предприемане на действия и да увеличат усилията си за противодействие на недекларирания труд, включително чрез кампании за привличане на общественото внимание в сътрудничество със социалните партньори; призовава Комисията да подкрепя държавите – членки на ЕС, и държавите от Източното партньорство, за да се гарантира ефективното предоставяне на информация относно последиците от недекларирания труд за работниците, предприятията и обществото, както и за правата на работниците, произтичащи от международните трудови норми, залегнали в конвенциите на МОТ, включително процедурите за подаване на жалби и за обжалване; подчертава необходимостта от повишаване на осведомеността сред широката общественост относно факта, че лицата, които извършват недекларирана работа, може да са подложени на тежка експлоатация, както и необходимостта от насърчаване на климат с нулева толерантност към експлоатацията на тези работници, включително експлоатацията им в частни домакинства;

9. насърчава ЕС и държавите от Източното партньорство да ратифицират, ако все още не са го направили, и да насърчават на практика съответните конвенции и препоръки на МОТ, включително № 94 (Трудови клаузи (договори за обществени поръчки)), № 102 г. (Социално осигуряване (минимални стандарти)), № 144 (Тристранни консултации), № 155 (Безопасни и здравословни условия на труд) и протокола към нея от 2002 г., № 167 (Безопасни и здравословни условия на труд в строителството), № 177 (Домашен труд), № 184 (Безопасни и здравословни условия на труд в селското стопанство), № 187 (Рамка за насърчаване на здравословни и безопасни условия на труд), № 202 (Минимални равнища на социална закрила), № 204 (Преход от неформалната към официалната икономика) и № 205 (Трудова заетост и достойни условия на труд за мир и устойчивост);

10. счита, че трябва да се постави много по-силен акцент върху прилагането на разпоредбите, свързани с главите „Търговия и устойчиво развитие“ и „Заетост, социална политика и равни възможности“ на двустранните споразумения между ЕС и Източното партньорство; призовава Комисията да предостави подробна информация относно изпълнението на съответните разпоредби в споразуменията за асоцииране/задълбочена и всеобхватна зона за свободна търговия (СА/ЗВЗСТ) на ЕС с Молдова, Грузия и Украйна в контекста на годишните доклади за изпълнението, както и да постигне напредък в прилагането на съответните разпоредби на Споразумението за всеобхватно и засилено партньорство между ЕС и Армения след ратифицирането му;

11. призовава за създаването на институционален механизъм за сътрудничество в рамките на многостранната структура на държавите от Източното партньорство с цел противодействие на недекларирания труд; препоръчва създаването на многостранна (под)платформа в Генерална дирекция „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“, която би могла да предоставя на органите на Източното партньорство, включително платформа 2, информация за социалните и трудовите аспекти на търговското и икономическото сътрудничество;

12. счита, че механизъм, основаващ се на обмена на най-добри практики и на подобряването на събирането на данни, може да бъде създаден по примера за платформата за засилване на сътрудничеството за противодействие на недекларирания труд; посочва, че такъв механизъм следва да осигури рамка за оценка на факторите, характеристиките, причините и обстоятелствата, свързани с неофициалния и недекларирания труд и лошите условия на труд в национален и трансграничен контекст, и за обмен на най-добри практики относно начините за повишаване на социалната сигурност на работниците и за насърчаване на достойния труд и социалната закрила за всички;

13. призовава държавите членки и държавите от Източното партньорство да сключат двустранни споразумения за обмен на данни и административно сътрудничество по отношение на трансграничния недекларирaн труд; подчертава необходимостта от разработване на практически инструменти за борба с организираните форми и мрежи за трансграничен недекларирaн труд;

14. приветства приемането на Европейския стълб на социалните права; призовава държавите – членки на ЕС, и държавите от Източното партньорство на следващото си заседание на високо равнище да проведат разисквания относно начините за адаптиране на политиката за Източното партньорство в светлината на Европейския стълб на социалните права и да разработят обща рамка за анализиране на състоянието на прилагането на основните социални права, като използват като отправна точка 20-те принципа на Европейския стълб на социалните права и набора от социални показатели, с дългосрочната цел държавите от Източното партньорство да се присъединят към 20-те принципа;

15. счита, че създадената платформа за засилване на сътрудничеството за противодействие на недекларирания труд може да допринесе за засилване на сътрудничеството, като обедини експерти от ЕС и от държавите от Източното партньорство; призовава ЕС да обмисли механизъм, който би могъл да даде възможност на държавите извън ЕС да участват в дейностите на платформата за засилване на сътрудничеството за противодействие на недекларирания труд и да се възползват от тях;

16. призовава за представяне на програми за насърчаване на заетостта и достойните условия на труд, които да бъдат отворени за държавите от Източното партньорство;

17. подчертава, че инспекциите по труда играят важна роля за защита на правата на служителите, като осигуряват здравословни и безопасни условия на труд на работното място и се борят с опасната работна среда, предотвратяват нарушения на правилата за защита на заетостта и насърчават справедлив и социално отговорен икономически растеж, тъй като тези инспекции осигуряват действителното изплащане на заплати и поемане на осигурителни вноски, като по този начин се увеличават приходите от данъци и паричните потоци в системата за социална сигурност, като същевременно се гарантира достъпът на служителите до здравно осигуряване, до застраховка срещу злополука на работното място и до пенсии; изразява съжаление относно факта, че органите за инспекция по труда са отслабени или дори премахнати в резултат на мерките за бюджетни ограничения и процеса на преход; призовава по-специално държавите от Източното партньорство да обърнат хода на това развитие и да предоставят на националните органи за инспекция по труда достатъчно финансиране, персонал и обучение; призовава Комисията да подкрепя трансграничното обучение и други форми на сътрудничество между националните органи за инспекция по труда;

18. отбелязва важната роля, която играят социалните партньори в много държави – членки на ЕС, в борбата срещу недекларирания труд; подчертава необходимостта от засилване на социалния диалог и консултациите със социалните партньори в държавите от Източното партньорство, за да бъдат те включени в подобряването на условията на труд, трудовите стандарти и социалната закрила;

19. съветва националните органи в държавите – членки на ЕС, да насърчават национални съюзи срещу недекларирания труд в най-засегнатите области, като например строителството, транспорта, туризма и селското стопанство;

20. подчертава важната роля на профсъюзите в борбата срещу недекларирания труд и защитата на недекларираните работници, тъй като синдикалните организации обикновено са първите органи, които трябва да са запознати с проблеми, свързани с измами, злоупотреби или незаконни ситуации; отбелязва със загриженост трудностите, с които синдикатите се сблъскват в държавите от Източното партньорство, като се започне от ограничения на свободата на събранията и сдруженията и се стигне до пречки пред провеждането на социален диалог; призовава държавите – членки на ЕС, и държавите от Източното партньорство да осигурят необходимите условия, за да могат синдикалните организации да извършват своята дейност, и призовава Европейската комисия да продължи да им оказва подкрепа;

21. насърчава членовете на предприемаческите кръгове в ЕС и държавите от Източното партньорство да поемат корпоративната социална отговорност в борбата с недекларирания труд, включително във веригите на доставки; припомня им, че недекларираният труд създава нелоялна конкуренция;

22. приветства създаването на Работна група 5 за социални и трудови политики и социален диалог в рамките на Форума на гражданското общество на държавите от Източното партньорство; предлага тази работна група да допринесе за текущата дискусия относно борбата срещу недекларирания труд чрез своя принос за ролята на гражданското общество;

23. призовава ЕС да предостави част от помощта, предоставяна на държавите от Източното партньорство, която ще бъде отпусната съгласно финансовите инструменти на МФР за периода след 2020 г., за настоящия сложен набор от въпроси, включително подкрепата за институционалното развитие на системите за инспекция по труда, както и за укрепването на социалния диалог и капацитета на социалните партньори, включително на секторно равнище, както и на гражданския диалог и работата на организациите на гражданското общество като цяло;

Дългосрочни мерки

24. подчертава, че преходът от неформалната към официалната икономика следва да бъде част от една по-широка дългосрочна стратегия за увеличаване на структурираното създаване на работни места, за подобряване на качеството на работните места и на достъпа до подкрепа за заетостта, за водене на борба със сегментирането на работната сила, с корупцията, за осигуряване на фискални и социалноосигурителни вноски, разработване или разширяване на всеобхватното социално осигуряване и гарантиране на минимални равнища на социална закрила в съответствие с Препоръка № 202 на МОТ;

25. подчертава, че опитът показва, че както предоставянето на правомощия на органите за налагане на спазването на съществуващото законодателство, така и предоставянето на стимули, като например данъчни облекчения върху доходите и схеми за субсидиране, предназначени за регулиране на работни места, допринасят успешно за прехода от недекларирана към декларирана труд; призовава държавите – членки на ЕС, и държавите от Източното партньорство да разработят дългосрочна пътна карта с проверими показатели;

26. насърчава държавите от ИП да разгърнат национален капацитет за предотвратяване и противодействие на недекларирания труд с широкото участие на заинтересованите лица, включително социалните партньори и НПО;

27. подчертава, че привлекателността на недекларирания труд може да бъде намалена ефективно чрез разработване на прозрачни данъчни системи и публични системи за социална закрила, които са достъпни и привлекателни; призовава държавите – членки на ЕС и държавите от Източното партньорство да разработят национални стратегии, насочени към постигане на всеобхватни системи за социална сигурност в съответствие с Препоръка № 202 на МОТ относно минималните равнища на социална закрила и Конвенция № 102 за социалната сигурност, така че да се обхване необхванатото в момента население в сивата икономика и да се намери подходящ начин за справяне с проблема с недекларираната заетост;

28. насърчава държавите – членки на ЕС, и държавите от Източното партньорство да сключват двустранни споразумения, особено в случай на държави, в които има тенденция на емиграция и имиграционни потоци, които в крайна сметка създават недекларирана труд;

29. призовава държавите членки и държавите от Източното партньорство да разработят обща рамка за координация на системите за социална сигурност, за да се защитят правата на социална сигурност на мобилните работници;

30. възлага на своите съпредседатели да предадат настоящата резолюция на председателя на Европейския парламент, на Съвета, на Комисията, на заместник-председателя на Комисията/върховен представител на Съюза по въпросите на външните работи и политиката на сигурност, на Европейската служба за външна дейност, на правителствата и парламентите на държавите – членки на ЕС, и на правителствата и парламентите на държавите от Източното партньорство.